

**„Sociologia pentru o singură lume: Unitate și diversitate.”
 Lucrările celui de al XII-lea Congres Mondial de Sociologie
 9—13 iulie 1990, Madrid (Spania)**

În perioada 9—13 iulie 1990 s-au desfășurat în Spania, la Madrid, lucrările celui de al XII-lea Congres Mondial de Sociologie, care au reunit cel mai mare număr de participanți (circa 5000 de delegați din aproape toate țările lumii) din istoria dezbaterilor științifice, la nivel internațional, din domeniul sociologiei desfășurate pînă în prezent.

Tematica generală care a circumscris lucrările Congresului a fost „*Sociologia pentru o (singură) lume: unitate și diversitate*” deviză deosebit de semnificativă și stimulatorie pentru eforturile sociologilor din întreaga lume, o lume a interdependențelor și a globalizării crescînde a problemelor sociale, care tinde să devină din ce în ce mai omogenă sub influența unor structuri și evoluții comune (economia de piață, democrația parlamentară, modelele convergente de dezvoltare economico-socială), dar și a unor efecte negative generalizate (epuizarea resurselor naturale, degradarea ecologică, suprapopularea, pauperizarea, șomajul, inflația ș.a.). În pofida acestor tendințe comune care unifică esența problemelor globale ale omului, se manifestă, în prezent, și o puternică asimetrie între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, între Est și Vest, între Nord și Sud, ca și o profundă inegalitate între diferitele națiuni.

Reprezentînd o adevărată tribună internațională de dezbateri a acestor probleme, Congresul a oferit prilejul unor ample confruntări de idei și al unor analize științifice de profunzime - de la abordări teoretice și metodologice caracterizînd noi orientări în domeniul sociologiei, pînă la abordări empirice cu caracter practic-aplicativ.

Față de alte congrese mondiale de sociologie, această reuniune internațională a marcat o preocupare crescîndă spre evaluarea amănunțită a problematicii sociale concrete a lumii contemporane și spre sublinierea necesității profunde ca sociologii să fie mai direct implicați în soluționarea problemelor globale ale societăților și națiunilor în cadrul cărora să se manifeste ca puternici agenți de schimbare socială.

În cadrul dezbaterilor din sesiunile plenare sau din diferitele grupuri de cercetare, s-a făcut adeseori auzită părerea unanim acceptată conform căreia sociologul trebuie să intervină în mod activ în eforturile de a schimba structurile sociale conservatoare și a transforma viața cotidiană, elaborînd atitudini, clare, constructive față de nenumăratele crize, lipsuri sau dificultăți care se fac tot mai des resimțite în societatea contemporană. O asemenea conștientizare a rolului sociologului contemporan a reprezentat o constantă a atitudinii participanților la Congres, semnificînd orientarea, cu prioritate, a cunoașterii și acțiunii sociologice asupra factorului uman. Așa cum sublinia, în cuvîntul de deschidere a lucrărilor Congresului, Margareta Archer: „globalizarea societății semnifică că societățile nu mai pot reprezenta unități primare ale sociologiei, accentul trebuînd să cadă pe ordinea antropologică” (omul înainte de toate).

În ansamblul lor, lucrările Congresului au avut următoarea configurație tematică, desfășurîndu-se în cadrul a 6 simpozioane, aproximativ 400 de sesiuni ale celor 42 comitete de cercetare, 8 grupuri de lucru, 5 grupuri tematice, 20 sesiuni *ad-hoc*, 3 sesiuni speciale și peste 80 sesiuni comune ale mai multor comitete de cercetare:

1. Simpozioane: 1. *Discursul universal și diversele paradigme* (coordonator de program Neil J. Smelser, S.U.A.) — **a.** emergența și confruntarea modelelor de alegere rațională în studiul comportamentului; **b.** există o perspectivă distinctă în sociologie valabilă pentru țările „lumii a treia”? **c.** sintetizarea și integrarea nivelelor macro și micro ale sociologiei; **d.** fundamente ontologice și epistemologice ale cercetării sociologice. 2. *Schimbarea structurilor sociale și interdependența globală* (coordonator Paolo Ammassari, Italia) — **a.** hegemonie și dependență internă și externă; **b.** noi tendințe în internaționalizarea economiei; **c.** convergență și divergență în modelele de socializare; **d.** fluxul de informație și schimb cultural: globalizare și diversificare. 3. *Noi tehnologii și noi tendințe sociale* (coordonator Chaydar Kiuranov, Bulgaria) — **a.** noua tehnologie, conflicte de interes și mișcări sociale; **b.** tehnocrație, birocratie și corporatism; **c.** noua tehnologie și schimbările în domeniul muncii; **d.** controlul tehnologiei și dependența în diviziunea internațională a muncii. 4. *Probleme globale și resurse sociale pentru supraviețuire*

(coordonator : Ghenadi Osipov, U.R.S.S.) — **a.** probleme globale ; **b.** păstrarea păcii împotriva militarizării ; **c.** calitatea vieții — populație și sănătate ; **d.** drepturile umane ca resurse sociale.

5. *Noi actori și noi identități* (coordonator T.K. Oommen, India) — **a.** modernitatea și individul ; **b.** mișcările sociale și valoarea democrației ; **c.** identități pentru acțiuni colective — clasă, națiune, etnicitate, sex ; **d.** noi actori în structura mondială de putere. 6. *Valorile morale și societatea globală* (coordonator Janusz Ziolkowski, Polonia) — **a.** Filozofia morală și sociologia ; **b.** credințe și religii într-o singură lume ; **c.** etici practice ; **d.** concepții sociologice ale naturii umane.

II. *Grupuri de lucru* : 1. *Sociologie clinică* (coord. Robert Sévigny, Canada) ; 2. *Locuirea și mediul construit* (coord. Willem van Vliet, S.U.A.) ; 3. *Mișcările muncitorești în timpul industriei și al statului* (coord. Marino Regini, Italia) ; 4. *Sociologia sănătății mentale* (coord. Harsha N. Mookherjee, S.U.A.) ; 5. *Alegerea rațională* (coord. Michael Hechter, S.U.A.) ; 6. *Indicatori sociali* (coord. Alex C. Michalos, Canada) ; 7. *Sociocibernetica și teoria sistemelor sociale* (coord. Francisco Parra Luna, Spania) ; 8. *Teoria sociologică* (coord. Jeffrey C. Alexander, S.U.A. și Piotr Sztompka, Polonia).

III. *Grupuri tematice* : 1. *Bugetul de timp și activitățile sociale* (coord. Andrew S. Harvey, Canada) ; 2. *Clase și mișcări sociale* (coord. Louis Mahou, Canada) ; 3. *Sociologia copilăriei* (coord. Jens Qvortrup, Danemarca) ; 4. *Sociologia turismului internațional* (coord. Marie-Françoise Lanfant, Franța) ; 5. *Foame și societate* (coord. Amrita Rangasami, India și Jean Floud, Anglia).

IV. *Sesiuni ad hoc* : 1. *Noțiunea de ansamblu regional și criteriile ei. Exemplul ariei mediteraneene și percepția sa în lumea arabă* (coord. Nouredine Abdi, Franța) ; 2. *Viitorul muncii* (coord. Frank Adler, R. D. Germană) ; 3. *Limba și muncă* (coord. Josiane Boutet, Franța) ; 4. *Creația în sociologie* (coord. Christopher G. A. Bryant, Anglia și H. A. Becker, Olanda) ; 5. *Epistemologie și etică în sociologie* (coord. Jacqueline Feldman, Franța) ; 6. *Sociologia nedezvoltării* (coord. Amalendu Guha, Norvegia) ; 7. *Universitățile astăzi și mâine* (coord. Jan Jerschina, Polonia) ; 8. *Modele ale socialismului și stalinismului* (coord. Chaydar Kiranov, Bulgaria) ; 9. *Comportamentul colectiv și mișcările sociale* (coord. Bert Klandermands, Olanda) ; 10. *Sociologia generațiilor și raporturile între generații* (coord. Jean Charles Lagrée, Franța) ; 11. *Sociologia acțiunii* (coord. C. Lakshmana, India) ; 12. *Educație profesională și socializare ocupațională* (coord. Yvette Lucas, Franța) ; 13. *Etnicitatea și statul național* (coord. Ephraim Nimmi, Australia) ; 14. *Sociologia culturii și artelor* (coord. Concha Virigili, Spania) ; 15. *Comunicație și migrație* (coord. Pradip Sarbadhikari, Canada) ; 16. *Teorie, cultură și societate* (coord. Mike Featherstone, Anglia) ; 17. *Probleme ecologice* (coord. György Szell, R. F. Germană) ; 18. *Sociologia vieții cotidiene* (coord. M. Maffesoli, Franța) ; 19. *Femeile și autoritatea publică* (coord. Mino G. Vianello, Italia) ; 20. *Cercetarea sociologică comparativă asupra industriei automobilistice* (coord. William M. Evan, S.U.A.).

V. *Sesiuni speciale* : 1. *Sesiunea asociației sociologilor vorbitori de limba franceză* (coord. Edward A. Tiryakin, S.U.A.) — **a.** metoda în sociologie ; **b.** sociologia din a treia lume ; 2. *Rețeaua internațională pentru analiza rețelelor sociale* (coord. Barry Wellman, Canada) — **a.** rețele interpersonale ; **b.** rețele interorganizaționale ; 3. *Institutul Internațional de Sociologie* (coord. Edgar F. Borgatta, S.U.A.) — **a.** contururi ale teoriei contemporane : dezvoltări în curs în sociologia post-interregnum ; **b.** perestroika — o analiză fenomenologică a schimbării valorilor sociale.

În majoritatea lor, sesiunile congresului au abordat, în mod direct, probleme concrete cu care se confruntă lumea contemporană cum ar fi : pauperizarea, inegalitatea socială, poluarea, devianța, crima, consumul de droguri, frica și insecuritatea, bolile cu incidență socială marcată, factorii de risc care afectează sănătatea, criza de materii prime și energie, problemele ecologice, modul de a concepe și folosi tehnologia și știința în raport cu nevoile sociale și economice, stimularea inovației în diversele domenii ale vieții sociale, evoluția indicatorilor demografici, probleme sociale ale familiei, copiii handicapați etc. Pe baza evaluării marii diversități de probleme care domină astăzi societățile contemporane și a evidențierii principalelor modalități de soluționare, una din concluziile de bază ale Congresului, în ansamblul său (reținută, între altele, în ședința plenară de închidere și consemnată în ultimul număr al Buletinului A.I.S., editat zilnic) a fost aceea că gândirea și cercetarea sociologică nu pot porni de la teze și principii generale, care să ofere doar un model descriptiv sau explicativ unic, ci trebuie să fie generate direct de realitățile particulare de la care, prin aprofundarea unor nivele de semnificație diferită, se pot elabora modele teoretice cu valoare euristică particulară. De abia după construcția acestor „teorii regionale”, sociologii vor fi în măsură să accedă la edificarea unor teorii cu valoare generală. Deoarece lumea nu este unitară, ci într-un crescând proces de globalizare, diversitatea predomină asupra unității, motiv pentru care soluțiile teoretice nu pot fi căutate pe cale deductivă. Chiar unele probleme teoretice fundamentale, cum ar fi aceea

a raportului dintre macro și microsociologie — temă care a constituit obiectul unei sesiuni plenare, speciale —, își pot găsi soluții doar prin analiza concretă, particulară a unei anumite comunități umane în raport cu care trebuie aplicat un model teoretic specific.

Cea mai consistentă parte a lucrărilor din cadrul Congresului a fost aceea conținută în dezbaterile desfășurate la nivelul sesiunilor organizate de comitetele de cercetare ale A.I.S. Dintre cele mai interesante și mai semnificative teme dezbătute în cadrul celor 12 de comitete de cercetare se pot menționa următoarele: *relația modernitate-modernizare și influența sa asupra dezvoltării social-economice și culturale, noile tehnologii și politica socială, inovația tehnologică și diviziunea muncii, raportul între știință, tehnologie și organizația industrială, bunăstarea economică în perspectivă comparativă, democrație, politică industrială și politică agricolă, probleme sociale ale implementării și stimulării inovației, politica și strategiile dezvoltării urbane, participare — autogestivă — democrație, rolul sindicatelor în democrația organizațională, alienare și dezalienare în muncă, stratificarea socială și stilul de viață în societatea industrială, sărăcia, bunăstarea și politica socială, șomajul și procesul educațional, conducerea și dezvoltarea comunităților locale noi tendințe ale migrației interne și internaționale, raportul între politica militară și consolidarea democrației, reformele economice în estul Europei, privatizare și perestroika în Europa de Est, diviziunea internațională a muncii și procesul educațional, tineretul, educația publică și cea privată, sex - rasă și clasă, etnicitate, religie și dezvoltare, religie și politică, noi forme ale structurilor familiale în țările dezvoltate și în țările „lumii a treia”, familia, îmbătrânirea și raporturile intergenerației, creșterea rolului femeii și a mișcărilor feministe, dinamica comparativă, a schimbărilor sociale în lumea contemporană, mișcările sociale în țările în curs de dezvoltare, viitorologia și dezvoltarea lumii contemporane, rolul legii ca factor de schimbare socială, devianță control social și dezvoltare, timp liber, muncă și economie, loisir, artă, cultură, comunicație și participare, sociolingvistică, semiotică și comunicație, nașterea și transformările sociale, analiza organizațională în perioada actuală, partide politice și organizații teroriste, aspecte sociale ale bolii și sănătății în societățile actuale, urbanism și ecologie socială, influența dezastrelor asupra politicii de reconstrucție socială, psihologia socială și evaluarea atitudinilor populației, noi dezvoltări în cunoașterea și acțiunea sociologică (procesul de internaționalizare a sociologiei contemporane, sociologia științei și teoria socială, paradigme ale acțiunii sociale eficiente, inovația în metodologia cercetării sociale ș.a.) etc. Dezbaterile au oferit un prilej de schimb a ideilor și de multiplicare a contactelor directe între profesioniștii domeniului, deschizând calea unor invitații reciproce de colaborare la proiecte comune în domeniile menționate.*

În cadrul Congresului, un rol important l-au avut reuniunile speciale dedicate problemelor așa-numitei „lumii a treia” și aspectelor social-politice și economice care caracterizează transformările actuale din Europa de Est.

S-a subliniat cu această ocazie, ideea că sociologii din toate aceste țări trebuie să decidă singuri asupra perspectivelor teoretice și metodologice ale cercetării, pentru a identifica cele mai adecvate instrumente conceptuale și unele de teren necesare pentru analizele care le întreprind. Criza de identitate a sociologiei — diagnosticată de o serie de teoreticieni — poate fi astfel depășită printr-o mai bună conjugare a eforturilor în direcția dezvoltării unor teorii multiple care pot fi supuse, ulterior, unei cercetări de ansamblu.

La Congresul de la Madrid s-a discutat, de asemenea, despre posibilitatea extinderii limbilor oficiale acceptate ca instrument de comunicare între sociologi la diferite dezbateri internaționale, preconizându-se, pe viitor, adoptarea limbii germane și a celei spaniole. Discuții aprinse au fost prilejuite de alegerea noii conduceri a Asociației Internaționale de Sociologie, spaniolii care, în calitate de gazdă, au avut un rol principal în organizarea Congresului, revendicând funcția de președinte al A.I.S. pentru Salvador Giner (președintele Comitetului Spaniol pentru Organizarea Congresului Mondial de Sociologie — C.I.C.O.M.S.). Datorită faptului că sociologul spaniol a funcționat peste 5 ani ca membru al Comitetului Executiv al I.S.A., ceea ce — în conformitate cu statutul Asociației — îl făcea, ineligibil pentru funcția de președinte, s-a decis, în cele din urmă, alegerea în această funcție, a lui T. K. Oommen din India. Noul Comitet Executiv al I.S.A. și-a propus pe viitor o revigorare a activității sale între congrese, preconizând, totodată o serie de măsuri pentru dinamizarea acțiunilor diferitelor comitete de cercetare ale asociației. S-a preconizat ca următorul congres să se desfășoare în 1991 în Iugoslavia. În cadrul I.S.A. au fost cooptate ca membre o serie de noi țări, țara noastră obținând statutul de observator, urmînd să plătească o taxă de 50 de dolari.

La Congres, din partea țării noastre, a participat o delegație formată din următorii participanți: prof. univ. dr. Cătălin Zamfir și prof. univ. dr. Lazăr Vlăsceanu (din partea Asociației Sociologilor din România), cercet. št. Călin Anastasiu și cercet. št. Alin Teodorescu (din partea Grupului de Dialog Social), dr. Oscar Hoffman, director adjunct al Institutului de Sociologie și cercet. št. dr. Sorin M. Rădulescu, de la același institut (din partea Academiei Române). Participînd la dezbateri și implicîndu-se, în mod activ, în acțiunile Congresului, atît la nivelul ședințelor plenare, cît și al sesiunilor comitetelor de cercetare sau al altor sesiuni

cu caracter special, membrii delegației române au avut, în majoritatea lor, o serie de intervenții unanim apreciate, contribuind, prin eforturile lor, la o mai bună cunoaștere a realităților sociale din România și la răspândirea unei imagini adecvate despre țara noastră în lume. Numeroși sociologi din diferite țări au ținut să stea de vorbă cu participanții români, s-au interesat de problemele specifice țării noastre în perioada de tranziție, urmind revoluției din decembrie, și au promis să acorde ajutor și asistență (prin cărți, informații, invitații la diferite manifestări și burse) mișcării sociologice din România. Ca urmare a activității depuse în comitetele de cercetare, dr. Oscar Hoffman a fost ales (prin vot secret) membru al Comitetului executiv al Comitetului de cercetare nr. 26 („Sociotehnică. Sociologie aplicată”), iar dr. Sorin M. Rădulescu a fost primit ca membru în comitetul de cercetare nr. 29 („Devianță și control social”). De asemenea, ca urmare a cererii depuse de delegația Academiei Române, dr. Dan Banciu (Institutul de Sociologie) a fost și el cooptat ca membru al Comitetului de Cercetare pentru Sociologia devianței și Controlului Social.

În ansamblul ei, participarea sociologilor din România (la care s-a adăugat cea a d-lui Silviu Brucan - participant la Simpozionul dedicat schimbării structurilor sociale și interdependenței globale: „Hegemonie și dependență internă și externă”) a fost deosebit de utilă, cu atât mai mult cu cât relațiile mișcării sociologice românești cu mișcarea sociologică internațională au fost, în ultimul deceniu, mai puțin decât sporadice. Practic, la ultimele două congrese mondiale de sociologie (Mexic, 1982 și India 1986) mișcarea sociologică din țara noastră nu a mai fost reprezentată ca o veritabilă comunitate științifică sociologii din România trăind o perioadă de izolare totală, de adevărată „carantină” față de preocupările științifice internaționale. Eforturile întreprinse de Academia Română, de Asociația Sociologilor din România și de alte organizații și instituții românești pentru multiplicarea contactelor științifice internaționale s-au dovedit benefice și ele trebuie continuate pentru a restitui eforturilor oamenilor din știință în general, ale sociologilor în special dimensiunea internațională, pentru refacerea imaginii științei, implicit a sociologiei românești peste hotare.

dr. SORIN M. RĂDULESCU, dr. OSCAR HOFFMAN

Prima Conferință EASA, Coimbra, 31 august—3 septembrie 1990

„Nu sint cituși de puțin sigur a cui a fost ideea. Despre o asemenea asociație se vorbea de câțiva ani. Unele propuneri fuseseră avansate în echip nesistematic. Ca multor altor colegi, presupun, îmi ajunseseră și mie la ureche unele zvonuri, de un fel sau altul”. Așa își începea Adam Kuper — profesor la Brunel University din Marea Britanie — nota de înștiințare privind înființarea Asociației Europene a Antropologilor Sociali (European Association of Social Anthropologists, în codificarea internațională: EASA). Hotărârea înființării a fost luată în ianuarie 1989 la Roma, unde s-au întâlnit câțiva dintre reprezentanții generației aflate în plină vigoare ai acestei discipline. Dincolo de imperativul comunicării și contactelor profesionale între specialiști, motivația care a stat la baza înființării acestei asociații a fost recunoașterea existenței unei tradiții europene în antropologia socială, tradiție diferită de cea americană. S-a subliniat, totodată, că antropologia socială este o disciplină specifică și că ea nu trebuie confundată cu folcloristica sau cu etnologia.

Întemeiată de un grup de inițiativă, EASA și-a trăit primul său moment de largă participare sub forma unei conferințe. Prima Conferință EASA a avut loc la Coimbra, în Portugalia, între 31 august — 3 septembrie 1990. Evenimentul s-a petrecut într-un aer de dublă festivitate: întâi, pentru că era vorba de o conferință inaugurală, iar în al doilea rând, pentru că această conferință a fost integrată unei suite de manifestări prilejuite de împlinirea a 700 de ani (da, șapte secole!) de la întemeierea Universității din localitate. (De altfel, straniul farmec medieval al Coimbrei s-a conservat în mare măsură până astăzi, emanat ca izbitoare și statornică impresie din monumentele vechi, dar mai ales din străzile înguste și întortocheate care îți cer să le urci gâfâind până la platoul din vârful colinei, unde se situează, cu coroana ei de ziduri bătrâne, Universitatea. Aveam să regăsim același aer străvechi în Palatul San Marcos, la o recepție oferită acolo de gazde, și în ecourile exotice ale muzicii tradiționale portugheze ce au răsunat atunci din block-flöte, din mandolină — există un model portughez al acestui instrument —, dar mai ales din sanfonă, vechi instrument autohton — azi dispărut — cu coarde fricționate de o roată, aceasta fiind pusă în mișcare manual.)